

Annelerin Sosyal Destek Algıları ve Kaygı Düzeyleri ile Okul Öncesi Dönem Çocukların Mizaç ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişki

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba BAŞ*

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Bartın / Türkiye,
tbas@bartin.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1093-2445

Doç. Dr. Ege AKGÜN

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Ankara / Türkiye,
egeakgn@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7882-219X

Öz

Araştırmada 48-72 aylık çocuğu olan annelerin sürekli kaygı ve sosyal destek algılarının çalışma durumu ile kendilerinin ve eşlerinin öğrenim durumu açısından incelenmesidir. Ayrıca, annelerin sürekli kaygı ve sosyal destek algıları ile çocuğun duygu düzenleme ve mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Çalışma grubu, 48-72 aylık çocuğu olan 161 gönüllü anneden oluşmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre çalışmayan anneler daha yüksek sürekli kaygı düzeyine sahiptir, ancak annelerin algılanan sosyal destek puanları, çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. İlköğretim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu; buna karşılık, kendisi ve eşi lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan annelerin sosyal destek algılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca annelerin algılanan sosyal destek puanları ile sürekli kaygı puanları arasında anlamlı negatif ilişki olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın bulgularında annelerin sosyal destek algısı ve kaygı düzeyi ile çocukların mizaç ve duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı ilişkiler yer almaktadır. Sıcakkanlılık, sebatkârlık, tepkisellik, duygu düzenleme ve değişkenlik-olumsuzluk değişkenleri birlikte, anne-

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 378 501 10 00 | Araştırma Makalesi.

Makale Tarih Bilgisi. Gönderim: 29.07.2024, Kabul: 09.03.2025, Basım: Haziran, 2026.

nin sürekli kaygı toplam puanına ilişkin varyansın yaklaşık %29'unu açıklamaktadır. Bu bulgular annenin kaygısının kaygısıyla ilişkili olabilecek faktörlerin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anne; Kaygı; Sosyal destek; Mizaç; Duygu düzenleme.

The Relationship between Mothers' Perceptions of Social Support and Anxiety Levels and Preschool Children's Temperament and Emotion Regulation Skills

Abstract

The study aimed to examine the trait anxiety and social support perceptions of mothers with 48-72-month-old children regarding employment status and the educational status of themselves and their husbands. In addition, it was aimed to determine the relationship between mothers' trait anxiety and perceived social support and their children's emotion regulation and temperament characteristics. The study group consisted of 161 volunteer mothers with children aged 48-72 months. According to the findings of the study, unemployed mothers had higher levels of trait anxiety, but their perceived social support scores did not differ significantly according to their employment status. It was found that mothers who graduated from primary school had higher levels of trait anxiety, and mothers whose husbands and wives had bachelor's degrees or higher had higher perceptions of social support. In addition, it was determined that there was a significant negative relationship between mothers' perceived social support scores and trait anxiety scores. Furthermore, there were significant relationships between mothers' perception of social support and anxiety level and children's temperament and emotion regulation skills. Warmth, persistence, reactivity, emotion regulation, and lability/negativity variables together explain approximately 29% of the variance in mothers' total trait anxiety scores. These findings contribute to a better understanding of factors that may be associated with maternal anxiety.

Keywords: Mother; Anxiety; Social support; Temperament; Emotion regulation.

Extended Summary

Purpose

The study aimed to examine the trait anxiety and social support perceptions of mothers with 48-72-month-old children in terms of different

variables and to determine the relationship between these maternal factors and their children's emotion regulation and temperament characteristics.

Method

In this study, a correlational research model was used. To recruit the study group, a convenience sampling method was used to reach mothers and their children at selected schools. The mothers in the study group participated voluntarily. The study group consisted of 161 mothers with 48-72-month-old children attending preschool education institutions in Ankara. In this study, 'The Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS)', 'Stait-Trait Anxiety Inventory (STAI)', 'The Short Temperament Scale for Children (STSC)' and 'The Emotion Regulation Checklist (ERC)' were used as data collection tools.

Results

The results showed that non-working mothers ($\bar{X}=77,2876$) had higher trait anxiety levels than working mothers ($\bar{X}=73.3924$). In addition, mothers with primary education ($\bar{X}=78.5115$) had higher trait anxiety levels than mothers with undergraduate and higher education ($\bar{X}=73.4217$). Mothers' MSPSS total scores also showed a significant difference according to educational status ($F_{158}=4.480, p<.05$). And, mothers with a bachelor's degree or higher ($\bar{X}=59.9172$) had a higher perception of social support than mothers with primary education ($\bar{X}=50.7258$). On the other hand, mothers with a primary education ($\bar{X}=78.5115$) had higher trait anxiety levels than mothers with undergraduate and higher education ($\bar{X}=73.4217$).

The social support perception total score, including approach, persistence, reactivity, rhythmicity, emotion regulation and the lability-negativity variables, showed a high and significant relationship with the mother's trait anxiety total scores ($R=.535, R^2=.286, p<.05$). These eight variables together explained approximately 29% of the total variance of the mother's trait anxiety.

Discussion

In the study, it was found that non-working mothers had higher trait anxiety levels than working mothers. This has partial support within the existing literature. In line with this study, certain studies have shown that the mean trait anxiety scores of non-working mothers can be high (Demirci 2018; Omak 2017). On the other hand, other studies have shown that maternal trait anxiety scores did not show a significant difference based on employment

status (Ataş 2016; Nazlıoğlu 2019). This study also found that the trait anxiety levels of mothers who graduated from primary education were higher than those of mothers who graduated from undergraduate and higher education. Similarly, it was found that the level of trait anxiety decreased with the increase in the education level of mothers (Chang et al. 2019; Coşkun and Akkaş 2009; Gürsoy 2021; Yaşar et al. 2020).

When the predictors of maternal anxiety were examined, eight variables involved in this study collectively explained about 29% of the total variance of maternal trait anxiety. This result helps to reveal specific determinants of maternal anxiety at a fundamental level. Lefkovic et al. (2018) also found that depressive and anxiety symptoms in mothers were positively related to less positive emotions perceived by mothers and the dominant attitude of the child. This relationship is even more significant in the case of trait anxiety. Perceived social support was a protective factor that could reduce this tendency. Similarly, Yan and Xu (2023) found significant negative relationships between postnatal anxiety and perceived social support, self-esteem and optimism and significant positive relationships between perceived social support, self-esteem and optimism in mothers.

Conclusion

According to the results of the study, unemployed mothers had higher levels of trait anxiety. In addition, it was determined that there was a significant negative relationship between mothers' perceived social support scores and trait anxiety scores. Furthermore, there were significant relationships between mothers' perception of social support and anxiety level and children's temperament and emotion regulation skills. The variables discussed in the study explained approximately 29% of the variance of the mother's trait anxiety.

Giriş

Çocuğun gelişimi, çevresiyle olan etkileşimleri doğrultusunda şekillenen bir süreçtir. Bu etkileşimlerin niteliği, çocuğun bireysel özellikleri ve çevresel koşullarla sıkı bir ilişki içerisinde. Bronfenbrenner'in ekolojik kuramına göre, yakın çevresindeki bireylerle olan etkileşimi, çocuğun gelişiminin ve davranışlarının önemli bir belirleyicisidir (Rudasill ve ark., 2013). Etkileşime dayalı gelişim modellerinde de erken etkileşimlerin niteliğinin bebek ve annenin özellik, ihtiyaç ve koşulları tarafından belirlendiği belirtilmektedir (Field, 1994; Feldman ve ark., 1997). Bu modellerde mizaç gibi

çocuğun özellikleri, aileyle ilgili koşullar ve daha geniş olarak sosyokültürel bağlam birbirine bağlıdır (Sanson ve ark., 2004). Özellikle anne çocuk ilişkisi çocuğun yaşamında önemli temel ilişkilerden biridir ve bu ilişkide yer alan anne ve çocuğun özellikleri karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir. Annenin algıladığı sosyal destek, kaygı ve stres düzeyi ile çocuğun mizacı, duygu düzenleme becerileri gibi özellikler ilişkiyi etkileyebilecek ve etkilenebilecek önemli özellikler arasında sayılabilir.

Algılanan sosyal desteğin ebeveynin stres düzeyine, ruh sağlığına, iyi oluş ve öz yeterliğine olumlu yönde katkı sağlayabileceği ve oluşabilecek sorunların önlenmesinde destekleyici bir rol oynayabileceği belirtilmektedir (Arslantaş ve ark., 2009; Moos ve Holahan, 2003). Sosyal destek azlığı, evlilik ilişkisi, annenin ruh sağlığı ve annelik davranışları üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmekte; dolaylı olarak bebek ve çocukların gelişim ile sağlıklarını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Alexander ve ark., 2017; Balkaya, 2002; Hung ve Chung, 2001; Özdemir ve ark., 2008). Aynı zamanda sosyal destek annelerde stresi önlemede önemli özelliklerden biridir. Annelerin algıladığı sosyal destek, ihtiyaç duyduğu anda ona yardım sağlayabilmekte ve kişiler arası etkileşimin olumlu etkisi ile stresin etkilerini azaltabilmektedir (Haber ve ark., 2007; Kaner, 2010, Zellars ve ark., 2000). Okanlı ve ark. (2003) tarafından sosyal destek kaynağı olarak eşini belirten annelerin problem çözme becerisi yönünden güçlü olduğu bulunmuştur. Çalışmada sosyal destek olarak komşularını belirten ailelerin çocuklarının gelişimine olumlu yansımaları olduğu belirtilmektedir. İlişkisel özelliklerin daha belirgin olarak gözlemlenebildiği toplumlarda, annelerin sosyal destek algısı stresle başa çıkmada önemli bir kaynak olarak öne çıkabilir. Annenin yüksek stres ve kaygı düzeyinin; günlük uğraşlarla baş edebilme kabiliyetini, yetkinlik duygusunu, ebeveynlik tarzını, anne-çocuk ilişkisini, aile yaşam kalitesini, ayrıca çocukların yılmazlık ile sosyal ve bilişsel gelişim özelliklerini olumsuz yönde etkileyebileceği bulunmuştur (Antshel ve Joseph 2006; Haskett ve ark., 2006; Hoffman ve Maynard, 2008). Annedeki yoğun kaygı ve depresyonun, çocukta davranış problemlerinin bir yordayıcısı olabileceği ifade edilmektedir. Bu etkinin özellikle bebeklik ve erken çocukluk döneminde daha belirgin olabileceği belirtilmektedir (Bureau ve ark., 2009; Essex ve ark., 2001; Lyons-Ruth ve ark., 1997; Munson ve ark., 2001). Annenin algıladığı sosyal destek ve kaygı düzeyinin belirlenmesi, çocuğun gelişiminde ve problem davranışları önlemede önem taşımaktadır.

Mizaç, çocuk gelişiminde önemli bir rol oynamakta ve ebeveynlik dinamikleri ile çocukların çevresel faktörlere karşı duyarlılığını etkileyebilmektedir (Kiff ve ark., 2011). Mizaç özellikleri hem genetik hem de çevresel faktörlerden etkilenmektedir. Aile ve kültürel bağlamlar mizaç özelliklerinin dışavurumunu ve gelişimsel önemini şekillendirmede önemli roller oynamaktadır (Chen ve Schmidt, 2015). Genetik özelliklerle de belirlenen nispeten kalıcı ve değişmez özellik gösteren mizaç, çocuğun yaşamında koruyucu bir özellik ya da bir risk faktörü olabilir (Rothbart ve Bates, 2006, Sanson ve ark., 2004). Buna göre zor mizaç, çocukların davranışsal ve duygusal problemleri üzerinde belirleyici olurken (Contreras ve ark., 2000; Sanson ve ark., 2004) olumlu ya da kolay mizaç özellikleri bireysel koruyucu faktörler arasında sayılmaktadır (Greene ve Conrad, 2002; Werner ve Smith, 2001). Mizaç, farklı zaman ve durumlarda istikrarlılığını koruyan davranışla duygusal tepkilerdeki biyolojik temelli bireysel farklılıkları ifade eder (Réale ve ark., 2007; McCrae ve ark., 2000). Araştırmalar; yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödüle bağımlılık, ısrarcılık (Cloninger ve ark., 1993), dışadönüklük/dürtüsellik, olumsuz duygulanım ve çaba gerektiren kontrol (Rothbart ve ark., 2001), utangaçlık-cesurluk, keşif-kaçınma, aktivite, sosyallik ve saldırganlık gibi özellikleri içeren birkaç temel mizaç boyutu belirlemiştir (Réale ve ark., 2007). Zor mizaç özelliği olarak tanımlanan (Rothbart ve Bates, 2006) tepkisel mizaca sahip çocukların yönetimi ebeveynler için zor olabilir, ebeveynler bu çocuklara daha olumsuz tepki verebilirler (Carson ve Bittner, 1994; Goldsmith ve ark., 2001). Çocuk mizacının da ebeveyn stresine katkı sağladığına ilişkin çalışmalar alan yazında bulunmaktadır (Gelfand ve ark., 1992; Molfese ve ark., 2010; Ostberg ve Hagekull, 2000). Daha zor mizaçlı çocuklar, ebeveyn stresinden daha fazla olumsuz şekilde etkilenebilmektedir (Coplan ve ark., 2003).

Mizacın önemli bir parçası olup çocuğun yaşam işlevselliğinde önemli özelliklerden biri olan duygu düzenleme, psikolojik uyum ve sosyal yeterliğin önemli bir yordayıcısıdır (Thompson ve Meyer, 2007). Alan yazında duygu düzenlemeye ilişkin farklı tanımlamalar mevcuttur (Cole ve ark., 1994; Eisenberg ve Spinrad, 2004; Gross ve Thompson, 2007; Gross ve ark., 2006; Gyurak ve ark., 2011; Thompson, 1994). Bu tanımlardan da yararlanarak duygu düzenleme; içinde bulunulan durumun özelliklerini dikkate alarak olumlu ve olumsuz duygularını davranışa dönüştürmede ve içsel süreçler aracılığı ile duygusal tepkilerini dengelemede yetkinlik olarak tanımlanabilir. Çocuğun duygu düzenleme becerileri, doğumdan itibaren kazanılan beceri-

lerle birlikte aile içindeki etkileşimlerden etkilenecek gelişmektedir (Fox ve Calkins, 2003). Bebeklerin duygu düzenleme becerileri, bilişsel ve duygusal gelişimin henüz yeterli olmaması nedeniyle yaşamlarının başlangıç dönemlerinde tamamen bağımsız değildir. Birincil bakım veren kişi, çoğunlukla anne, bu dönemde önemli rol oynamaktadır (Brownell ve Kopp, 2007; Calkins ve Dedmon, 2000). Annelerin kabul-red düzeyleri, çocuk yetiştirme stilleri ve anne çocuk ilişkisinin niteliği, çocukların duygu düzenleme becerileri ile ilişkili bulunmuştur (Bayındır ve ark., 2017; Kiel ve Kalomiris, 2015; Mathis ve Bierman, 2015). Aynı zamanda Morris ve arkadaşlarına (2007) göre çocuklar, anne babalarının duygularını nasıl düzenlediklerini model almaktadırlar. Birçok alana nüfuz eden duygu düzenleme becerilerinde yetersizlikler olduğunda akran etkileşiminde ve okula uyumda güçlükler yaşanabilmektedir (Yükçü ve Demircioğlu, 2017). Boylamsal çalışmalarda duygu düzenleme becerilerinde yetersizlikler, dışsallaşma (saldırganlık, karşı koyma ve hiperaktivite) ve içselleştirme problemleri ile ilişkili bulunurken yüksek düzenleme düzeyleri sosyal yeterlilik (popülerlik, prososyal davranış ve sosyal beceriler) ile ilişkilendirilmiştir (Eisenberg ve ark., 1997; Eisenberg ve ark., 2000; Eisenberg ve ark.,1998; Nelson ve ark., 1999; Rubin ve ark., 1995). Compas ve ark. (2017), çocuk ve ergenlerde duygu düzenleme becerileri ile başa çıkma stratejilerinin psikopatolojik semptomlarla ilişkisini incelemiştir. Meta-analiz bulgularına göre uyumsuz başa çıkma ile duygusal baskılama, kaçınma ve reddetme gibi stratejiler, yüksek düzeyde psikopatoloji semptomlarıyla ilişkili bulunmuştur. Duygu düzenleme becerilerinin gelişmesi, çocukluk döneminde kritik bir başarı olarak değerlendirilebilir (Calkins ve Hill, 2007). Bu araştırma, annelerin kaygı düzeyleri ile sosyal destek algılarının çalışma ve öğrenim durumlarına göre nasıl farklılaştığını inceleyerek aile dinamiklerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, sosyal desteğin kaygı düzeyi üzerindeki yordayıcı rolüne ilişkin bulgular ortaya koymakta; annelerin kaygısını da bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu kapsamda, kaygının Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından ele alınan sıcakkanlılık, sebatkârlık ve tepkisellik mizaç özellikleri ile duygu düzenleme becerileriyle ilişkisi incelenmektedir. Elde edilen bulguların, aile eğitimi, okul öncesi eğitimi ve çocuk gelişimi alanlarında müdahale programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, çocuğu 48-72 aylık olan annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile sosyal destek algılarını çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Ayrıca, annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile sosyal destek algılarının çocuğun duygu düzenleme becerileri ve mizaç

özellikleriyle ilişkisini belirlemek amaçlanmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Annelerin; çalışma durumlarına, kendilerinin ve eşlerinin öğrenim durumuna göre sürekli kaygı düzeyleri ve sosyal destek algıları anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Annelerin sürekli kaygı ve sosyal destek algıları ile çocuklarının mizaç ve duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı ilişki var mıdır?
- Çocuğun mizaç özellikleri ile duygu düzenleme becerileri birlikte annenin sürekli kaygı düzeyini yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada korelasyonel araştırma modeli kullanılmıştır. Korelasyonel araştırmaların amacı iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesi ya da muhtemel sonuçların tahmin edilmesidir (Fraenkel ve ark., 2012). Annenin çalışma durumuna, kendisinin ve eşinin öğrenim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Ayrıca, annelerin sosyal destek algıları ve sürekli kaygı düzeyleri ile çocukların mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, annelerin sürekli kaygı düzeyini yordayan özelliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi araştırmacının gereksinim duyduğu sayıda örnekleme ulaşması için en ulaşılabilir ve en fazla tasarruf sağlayacak şekilde katılımcıların belirlenmesini içermektedir (Büyüköztürk, 2025). Bu çalışmada, Ankara’da kolay ulaşılabilir ve yakın çevrede bulunan anaokullarına devam eden çocukların anneleri gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocuğu olan 161 anne oluşturmaktadır.

Tablo 1’e göre çalışmaya katılan annelerin çocuklarının %51.6’sı kız %48.4’ü erkektir. Araştırmaya katılan annelerin %36’sının “35 yaş altı” ve %64’ünün “35 yaş ve üstü” olduğu görülmektedir. Annelerin %26.7’si ilköğretim, %47.2’si ortaöğretim ve %26.1’i ise lisans ve lisansüstü mezunu-

dur. Araştırmaya katılan annelerin çoğunluğu (%73.3) çalışmamaktadır. Annelerin eşlerinin öğrenim durumuna bakıldığında %20.5'inin ilköğretim, %46.6'sının ortaöğretim ve %32.9'unun ise lisans ve lisansüstü mezunu olduğu görülür.

Tablo 1. Araştırmaya Dâhil Edilen Katılımcıların Demografik Bilgileri

Özellikler		n	%
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	83	51.6
	Erkek	78	48.4
Annenin Yaşı	35 Yaş Altı	58	36.0
	35 Yaş ve Üstü	103	64.0
Annenin Öğrenim Düzeyi	İlköğretim	43	26.7
	Ortaöğretim	76	47.2
	Lisans ve Lisansüstü	42	26.1
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	43	26.7
	Çalışmıyor	118	73.3
Annenin Eşinin Öğrenim Düzeyi	İlköğretim	33	20.5
	Ortaöğretim	75	46.6
	Lisans ve Lisansüstü	53	32.9

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS), Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri-Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ), Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği (ÇKMÖ) ve Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ) kullanılmıştır. Ölçme araçlarının her birine dair bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS)

Zimet ve ark. (1988) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlanması Eker ve ark. (2001) tarafından yapılmıştır. MSPSS ile üç farklı kaynaktan alınan sosyal desteğin yeterliliği öznel olarak değerlendirilmektedir. 12 maddeden oluşan ölçek aile, arkadaşlar ve özel insan olmak üzere üç farklı desteği içermektedir. Her madde yedi aralıklı bir ölçek kullanılarak derecelendirilmiştir. Elde edilen puanın yüksek olması, algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu göstermektedir. Cronbach alfa katsayıları tüm MSPSS için .89, aile desteği boyutu için .85, arkadaş desteği boyutu için .88 ve özel insan desteği boyutu için .92 arasındadır (Eker ve ark., 2001). Bu çalışmada analizler toplam puan üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada tüm MSPSS için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı .90'dır. Bu araştırmada ölçek anneler tarafından doldurulmuştur.

Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri-Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ)

Spielberger ve ark. (1970) tarafından geliştirilen bu envanter her biri 20 sorudan oluşan sürekli ve durumluk olmak üzere iki alt ölçekten oluşmaktadır.

Durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçe'ye adaptasyonu, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Öner ve Le Compte (1983) tarafından yapılmıştır. Cronbach alfa katsayısı .83 dür. Bu çalışmada SKÖ kullanılmıştır. SKÖ'de annelerin hangi sıklıkta kaygı ile ilişkili düşünce, duygu ve somatik belirti yaşadıklarını dört dereceli bir ölçekte derecelendirmeleri istenmektedir. Yüksek puan, yüksek sürekli kaygı seviyesini ifade etmektedir (Hambleton ve ark., 2017). Bu çalışmada SKÖ için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı .79 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada annelerin sürekli kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla ölçek anneler tarafından doldurulmuştur.

Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği (ÇKMÖ)

ÇKMÖ, 1989 yılında Prior ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, ebeveynlerin 3-6 yaş arasındaki çocuklarının mizaç özelliklerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen, altılı Likert tipinde bir ölçme aracıdır [Hemen hiç (1) - Hemen her zaman (6)]. Ölçek sıcakkanlılık, sebatkârlık, ritmiklik ve tepkisellik olmak üzere dört alt boyuttan ve 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları sıcakkanlılık için 0.79, tepkisellik için .69, sebatkârlık için 0.75 ve ritmiklik için .63 olarak bulunmuştur. Boyutlardan alınan yüksek puan çocuğun yüksek tepkisellik, yüksek sebatkârlık, düşük sıcakkanlılık ve düşük ritmiklik özelliklerine işaret etmektedir (Yağmurlu ve Altan, 2010). Bu çalışmada tepkisellik, sıcakkanlılık ve sebatkarlık alt boyutları analizlere dahil edilmiştir. Bu çalışma için hesaplanan Cronbach alfa değerleri tepkisellik için .75, sıcakkanlılık için .62 ve sebatkârlık için .72 olarak bulunmuştur.

Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ)

Duygu Düzenleme Ölçeği 3-6 yaş arasındaki çocukların duygusal düzenleme becerilerini değerlendiren 24 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin orijinal formu 1997 yılında Shields ve Cicchetti tarafından geliştirilmiştir. Ölçek "Duygu Düzenleme" ve "Değişkenlik/Olumsuzluk" olmak üzere iki alt ölçekten oluşmaktadır. Anneler veya öğretmenlerden, dörtlü Likert tipi ölçekte yer alan davranışları çocukta ne sıklıkla gözlemlediklerini düşünerek değerlendirmeleri beklenmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayıları değişkenlik-olumsuzluk boyutunda .96, duygu düzenleme boyutunda .83 ve toplam ölçek için .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında, Cronbach alfa katsayıları anne formu için .73, öğretmen formu için ise .75 olarak rapor edilmiştir (Batum ve Yağmurlu, 2007). Bu çalışmada Cronbach

alfa değerleri duygu düzenleme için .56 ve değişkenlik/olumsuzluk alt ölçeği için .72'dir. Bu araştırmada ölçek anneler tarafından doldurulmuştur.

Veri Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması amacıyla öncelikle Millî Eğitim Bakanlığında gerekli izinler almıştır. Ardından Ankara ilinde bulunan okul öncesi eğitim kurumları ile görüşülmüş, kabul eden okullarda gönüllü öğretmenler aracılığı ile gönüllü annelere ölçekler iletilmiş ve kendilerinden ölçeği doldurmaları istenmiştir.

Analizine başlamadan önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Normal dağılımın incelenmesi için betimsel istatistikler, histogram, saçılma ve kutu-çizgi grafikleri incelenerek verilerin normal dağıldığına karar verilmiştir (Pallant, 2017). Analizlere bu doğrultuda devam edilmiştir.

Bulgular

Gerçekleştirilen analizlere ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 2. Annenin Çalışma Durumuna Göre SKÖ ve MSPSS t-Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu	n	\bar{X}	S	sd	t	p
SKÖ*	Çalışmıyor	118	77.2876	7.77761	159	-2.859	.005*
	Çalışıyor	43	73.3924	7.21802			
MSPSS**	Çalışıyor	43	58.5623	11.59727	159	1.712	.089
	Çalışmıyor	118	54.1278	15.43227			

p < .05

*: Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri-Sürekli Kaygı Ölçeği

** : Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Tablo 2'de, annelerin SKÖ toplam puanlarının çalışma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir, $t(159) = -2.859$, $p < .05$. Buna göre, çalışmayan annelerin ($\bar{X} = 77.2876$), çalışan annelere ($\bar{X} = 73.3924$) göre daha yüksek sürekli kaygı düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Annelerin MSPSS toplam puanlarının çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir, $t(159) = 1.712$, $p > .05$.

Tablo 3'e göre, annelerin SKÖ toplam puanları öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir, ($F_{159} = 4.914$, $p < .05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla gerçekleştiren Scheffe testinin sonuçlarına göre, ilköğretim mezunu ($\bar{X} = 78.5115$) annelerin, lisans ve lisansüstü mezunu ($\bar{X} = 73.4217$) olan annelere göre daha yüksek sürekli kaygı düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Annelerin MSPSS toplam puanları da

öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{159}=4.480, p<.05$). Lisans ve lisansüstü mezunu ($\bar{X}=59.9172$) annelerin ($\bar{X}=50.7258$) ilköğretim mezunu annelere göre daha yüksek sosyal destek algısına sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. Anne Öğrenim Durumuna Göre SKÖ ve MSPSS ANOVA Sonuçları

	Anne Öğrenim Durumu	n	\bar{X}	SS	sd	F	p	Anlamlı Farklılık
SKÖ*	İlköğretim	43	78.5115	6.79989	2/159	4.914	.009*	İlköğretim -Lisans ve lisansüstü
	Lise	76	76.5168	8.08043				
	Lisans ve Lisansüstü	42	73.4217	7.51105				
MSPSS**	Lisans ve Lisansüstü	42	59.9172	8.94380	2/159	4.480	.013*	İlköğretim -Lisans ve lisansüstü
	Lise	76	55.5024	15.23875				
	İlköğretim	43	50.7258	1655464				

$p<.05$

*: Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri-Sürekli Kaygı Ölçeği

** : Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Tablo 4. Eşin Öğrenim Durumuna Göre SKÖ ve MSPSS ANOVA Sonuçları

	Eş Öğrenim Durumu	n	\bar{X}	SS	sd	F	p	Anlamlı Farklılık
SKÖ*	İlköğretim	33	78.9071	7.71462	2/159	2.375	.096	-
	Lise	76	75.8644	7.74753				
	Lisans ve Lisansüstü	52	75.3662	7.69496				
MSPSS**	Lisans ve Lisansüstü	52	57.3462	12.04141	2/159	5.228	.006*	İlköğretim-Lise İlköğretim-Lisans ve Lisansüstü
	Lise	76	57.1330	13.21496				
	İlköğretim	33	48.3436	18.16336				

$p<.05$

*: Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri-Sürekli Kaygı Ölçeği

** : Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Tablo 4'e göre, annelerin SKÖ toplam puanlarının ($F_{159}=2.375, p>.05$) eşlerinin öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir, ($F_{155}=1.394, p>.05$). MSPSS toplam puanlarının eşlerinin öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir, ($F_{159}=5.228, p<.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tamhane testinin sonuçlarına göre, eşleri lise ($\bar{X}=57.1330$) mezunu ve lisans ve lisansüstü mezunu ($\bar{X}=57.3462$) annelerin, eşleri ilköğretim ($\bar{X}=48.3436$) mezunu olan annelere göre daha yüksek sosyal destek algısına sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 5 incelendiğinde, MSPSS toplam puan ile SKÖ toplam puan arasında düşük düzeyde, anlamlı negatif ilişki $r=-.210, p<.05$; DDÖ "Duygu Düzenleme" alt boyutu arasında düşük düzeyde, anlamlı pozitif ilişki $r=.258, p<.05$ ve DDÖ "Değişkenlik-Olumsuzluk" alt boyutu arasında düşük dü-

zeyde, anlamlı negatif ilişki olduğu görülmektedir, $r=-.158$, $p<.05$.

Tablo 5. MSPSS ve SKÖ ile ÇKMÖ ve DDÖ Arasındaki İlişki Analizi Sonuçları

	MSPSS*	SKÖ**	DDÖ***	
			Duygu Düzenleme	Değişkenlik-Olumsuzluk
MSPSS*	1	-.210	.258	-.158
SKÖ**		1	-.404	.390
DDÖ***-Duygu Düzenleme			1	-.359
ÇKMÖ****-Sıcakkanlılık-Utangaçlık	.147	-.181	.370	-.026
ÇKMÖ****-Sebatkârlık	.063	.021*	.000*	.747
ÇKMÖ****-Tepkisellik	.322	-.212	.343	-.286
	.000*	.007*	.000*	.000*
	-.092	.384	-.176	.465
	.244	.000*	.026*	.000*

$p<.05$

*: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

** : Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri-Sürekli Kaygı Ölçeği

***: Duygu Düzenleme Ölçeği

****: Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği

MSPSS toplam puan ile ÇKMÖ “Sıcakkanlılık-Utangaçlık” alt boyutu $r=.147$, $p>.05$ ve “Tepkisellik” alt boyutu arasında anlamlı ilişki olmadığı $r=-.092$, $p>.05$; “Sebatkârlık” alt boyutu arasında orta düzeyde, pozitif anlamlı ilişki $r=.322$, $p<.05$ olduğu görülmektedir. Cohen (1988) korelasyon katsayılarını $r=.10$ - $.29$ aralığında ise zayıf ilişki, $r=.30$ - $.49$ ise orta ilişki ve $r=.50$ - 1.0 ise güçlü ilişki olarak yorumlamaktadır (Akt; Pallant, 2017).

SKÖ toplam puanı ile DDÖ “Duygu Düzenleme” alt boyutu arasında orta düzeyde, anlamlı negatif ilişki $r=-.404$, $p<.05$ ve DDÖ “Değişkenlik-Olumsuzluk” alt boyutu arasında orta düzeyde, pozitif anlamlı ilişki $r=.390$, $p<.05$ olduğu görülmektedir.

SKÖ toplam puanı ÇKMÖ “Sıcakkanlılık-Utangaçlık” $r=-.181$, $p<.05$; ÇKMÖ “Sebatkârlık” alt boyutu arasında düşük düzeyde, anlamlı negatif ilişki $r=-.212$, $p<.05$; ve ÇKMÖ “Tepkisellik” alt boyutu arasında orta düzeyde, anlamlı pozitif ilişki $r=.384$, $p<.05$ olduğu görülmektedir.

DDÖ “Duygu Düzenleme” alt boyutu ile ÇKMÖ “Sıcakkanlılık-Utangaçlık” $r=.370$, $p<.05$; ÇKMÖ “Sebatkârlık” $r=.343$, $p<.05$ alt boyutu arasında orta düzeyde, anlamlı pozitif ilişki, $r=.328$, $p<.05$ ve ÇKMÖ “Tepkisellik” alt boyutu arasında düşük düzeyde, anlamlı negatif ilişki $r=-.176$, $p<.05$ olduğu görülmektedir.

DDÖ “Değişkenlik-Olumsuzluk” alt boyutu ile ÇKMÖ “Sıcakkanlık-Utangaçlık” alt boyutu arasında anlamlı ilişki olmadığı $r=-.026$, $p>.05$; ÇKMÖ “Sebatkârlık” $r=-.286$, $p<.05$ alt boyutu arasında düşük düzeyde, anlamlı negatif ilişki $r=-.225$, $p<.05$ ve ÇKMÖ “Tepkisellik” alt boyutu arasında orta düzeyde, anlamlı pozitif ilişki $r=.465$, $p<.05$ olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Annenin Sürekli Kaygısının Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata B	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	80.567	6.008	-	13.410	.000	-	-
ÇKMÖ*-Sıcakkanlık	-.068	.097	-.052	-.699	.486	-.181	-.056
ÇKMÖ*-Sebatkârlık	-.030	.087	-.025	-.346	.730	-.212	-.028
ÇKMÖ*-Tepkisellik	.255	.078	.250	3.254	.001	.384	.253
DDÖ**-Duygu Düzenleme	-.599	.178	-.272	-3.363	.001	-.404	-.261
DDÖ**-Değişkenlik-Olumsuzluk	.234	.116	.167	2.013	.046	.390	.160
R=.535		R ² =.286					
F(5. 155)=12.410		p=.000					

$p<.05$

*: Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği

** : Duygu Düzenleme Ölçeği

Tablo 6’da sıcakkanlık, sebatkârlık, tepkisellik, duygu düzenleme ve değişkenlik-olumsuzluk değişkenlerinin birlikte, annenin sürekli kaygı toplam puanları ile yüksek düzeyde ve anlamlı ilişki gösterdiği görülmektedir, $R=.535$, $R^2=.286$, $p<.05$. Bu sekiz değişken birlikte, annenin sürekli kaygı toplam varyansının yaklaşık %29’unu açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise sadece tepkisellik ve duygu düzenleme değişkenlerinin annenin sürekli kaygısı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Tartışma

Araştırma sonuçlarına göre, çalışmayan annelerin sürekli kaygı düzeyleri çalışan annelere göre daha yüksektir. Benzer biçimde, ilköğretim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeylerinin lisans ve lisansüstü mezunu annelere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sosyal destek algısı açısından ise lisans ve lisansüstü mezunu annelerin, ilköğretim mezunu annelere kıyasla daha yüksek puanlara sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, eşleri lise mezunu ya da lisans ve lisansüstü mezunu olan annelerin sosyal destek algılarının, eşi ilköğretim mezunu olan annelere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. MSPSS ve SKÖ puanları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, sosyal destek algısının kaygı ve değişkenlik-olumsuzluk düzeyi ile negatif; duygu düzenleme düzeyi ile ise pozitif yönde anlamlı ilişki gösterdiği belirlenmiştir.

Bunun yanı sıra, sıcakkanlılık, sebatkârlık, tepkisellik, duygu düzenleme ve değişkenlik-olumsuzluk değişkenlerinin birlikte annenin kaygı düzeyini anlamlı biçimde açıkladığı görülmüştür. Ancak bu değişkenler arasında yalnızca tepkisellik, değişkenlik-olumsuzluk ve duygu düzenlemenin annenin kaygısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, annelerin kaygı düzeylerini etkileyen çeşitli faktörlerin çocukların duygusal gelişimiyle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

Araştırmada çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha yüksek sürekli kaygı düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Alan yazında araştırmanın sonuçlarına benzer bir şekilde çalışmayan annelerin sürekli kaygı puan ortalamalarının yüksek bulunduğu çalışmalar mevcuttur (Demirci 2018; Omak, 2017). Çalışmanın bulgularından farklı olarak annelerin sürekli kaygı puanlarının annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği çalışmalar da bulunmaktadır (Ataş, 2016; Nazlıoğlu, 2019). Bu durum çalışmama durumunda ortaya çıkan ekonomik güçlüklerden kaynaklı bir endişenin varlığı ile ya da ev dışında, farklı ortamlarda alınan rollerin baş etme yöntemlerini geliştirerek kaygıyı daha iyi yönetmeyi sağlaması ile açıklanabilir.

Çalışmanın bulgularına göre annelerin algılanan sosyal destek toplam puanları, çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu durum çalışma durumundan ziyade annenin eşinden, akraba ya da arkadaşlarından ve profesyonellerden ne ölçüde destek aldığını hissetmesi ile açıklanabilir. Benzer bir şekilde Kırbas ve Özkan'ın (2013) çalışmasında annelerin çalışma durumlarına göre sosyal destek tüm alt boyutları ile toplam puan ortalamaları açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde, sosyal güvencenin ele alındığı bir çalışmada sosyal güvencesi olan ailelerin, sosyal güvencesi olmayan ailelere göre daha fazla sosyal destek algıladığı bulunmuştur (Deveci ve Ahmetoğlu, 2018). Başka bir çalışmada ise algılanan sosyal destek toplam puanı ve anne adaylarının çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Puan ortalamalarına bakıldığında çalışan anne adaylarının sosyal destek algısı daha yüksektir (Kanığ ve Eroğlu, 2019).

Araştırmada, ilköğretim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeylerinin lisans ve lisansüstü mezunu olan annelere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer bir şekilde araştırmalarda annelerin öğrenim düzeylerinin yükselmesiyle, sürekli kaygı düzeylerinin düştüğü bulgusuna ulaşılmıştır (Chang ve ark., 2019; Coşkun ve Akkaş, 2009; Gürsoy, 2021; Yaşar ve ark.,

2020). Aynı şekilde Demirci (2018) çalışmasında yükseköğretim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeylerinin, ilköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerden daha düşük olduğunu belirtmiştir. Çıkrıkçı'nın (2020) çalışmasında da annelerin sürekli kaygılarının ise öğrenim durumlarına göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Puan ortalamalarına göre en yüksek puana sahip grubun ilkokul mezunu anneler olduğu görülmektedir. Öğrenim düzeyi yükseldikçe annelerin çocuk yetiştirme ya da kaygı yaratabilecek unsurlarla ilgili daha bilinçli oldukları, yaşadıkları bir zorlukta eğitim alma ya da uzmanlardan yardım alma gibi seçenekleri de yaşamlarına dahil ederek kaygı ile daha etkili başetme yöntemleri geliştirdikleri ve bu nedenle sürekli kaygı düzeylerinin daha az eğitim alan annelerden daha düşük olduğu değerlendirilmektedir. Çalışmanın bulgusundan farklı olarak Nazlıoğlu'nun (2019) çalışmasında annelerin sürekli kaygısı annenin öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Araştırmada kendileri ve eşleri lisans ve lisansüstü mezunu olan annelerin kendileri ve eşleri ilköğretim mezunu olan annelere göre daha yüksek sosyal destek algısına sahip olduğu bulunmuştur. Çalışmanın bulguları ile benzer bulgulara sahip çalışmalar alan yazında yer almaktadır. Coşkun ve Akkaş (2009) annelerin öğrenim düzeylerinin yükselmesiyle algıladıkları sosyal destek düzeyinde artış olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Kurtbeyoğlu ve Yıldız Demirtaş (2020)'in çalışmasında da ilköğretim mezunu anne babaların sosyal destek algısı lise ve yükseköğrenim mezunu olanlara göre daha düşük çıkmıştır. Gürsoy (2021) yaygın gelişimsel bozukluğa sahip çocukların annelerinin öğrenim düzeyinin artmasına bağlı olarak çok boyutlu algılanan sosyal desteği arkadaş boyutu puanlarının arttığını belirtmiştir. Türkoğlu ve ark. (2014) çalışmasında alınan destek alt boyutları ve toplam puan ortalamalarında öğrenim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ve üniversite mezunu olan annelerin puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Bir diğer çalışmada çok boyutlu algılanan sosyal destek toplam puanlarında anne adaylarının ve eşlerinin öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Buna göre kendileri ve eşleri üniversite ve üzeri mezunu olan anne adayları daha yüksek sosyal destek algısına sahiptirler (Kanığ ve Eroğlu, 2019). Bu çalışmaların bulgularından farklı olarak Deveci ve Ahmetoğlu (2018) çalışmasında anne ve babanın öğrenim durumunun sosyal destek algısında fark yaratmadığı ortaya koyulmuştur. Çalışmalarda genel olarak öğrenim düzeyi ile sosyal destek algısının arttığı görülmektedir. Bu durum öğrenim düzeyinin artması ile annelerin ihtiyaçlarının ve sosyal

destek kaynaklarının bilincinde olarak eşlerinden, çevrelerinden ya da profesyonellerden destek alma olasılıklarının da artmasıyla açıklanabilir.

Annelerin algılanan sosyal destek puanları ile sürekli kaygı toplam puan arasında anlamlı negatif ilişki bulunmuştur. Çalışmanın bulgularına benzer çalışmalar alan yazında yer almaktadır. Gürsoy'a (2021) göre çok boyutlu algılanan sosyal destek, sürekli kaygıyı anlamlı olarak yordamaktadır. Bilgin (2012) çalışmasında annelerin sosyal destek algısı ile sürekli kaygıları arasında ters yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğunu ve sosyal desteğin, yaşanan kaygıyı azalttığını bulmuştur. Aktan (2012) hamilelikte ve doğum sonrasında annelerin sosyal destek ve durumluk kaygı ve sürekli kaygıları arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişkiler olduğu belirlemiştir. Coşkun ve Akkaş'ın (2009) çalışmasında engelli çocuğa sahip olan annelerin sosyal destek düzeyiyle sürekli kaygı düzeyleri arasında ters yönlü ilişkinin var olduğu görülmüştür. Boyden ve ark. (2020) yaptıkları boylamsal çalışmada iki yıllık bir süre boyunca, ağır hasta çocukların ebeveynlerinde algılanan sosyal desteğin yüksek düzeyleri, kaygı düzeylerinin düşük olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Asselmann ve ark. (2020) algılanan sosyal desteği yüksek olan kadınlarda anksiyete ve stres belirtilerinin daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Lee ve ark. (2023) sosyal desteğin doğum sonrası depresyon, kaygı ve algılanan strese karşı önemli bir koruyucu faktör olduğunu bulmuşlardır. Çalışmada aileden, arkadaşlardan ve diğer önemli kişilerden gelen sosyal desteğin annenin doğumdan sonra uyum becerisini, stresini yönetme yeteneğini artırabileceği ve anne-çocuk bağına güçlendirebileceği belirtilmektedir. Şahin Varol ve Altun Yılmaz'ın (2023) çalışmasında sosyal destek ile depresyon arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Chavis (2016) algılanan sosyal destek ile annenin yeterlik duygusu arasındaki ilişkinin, ilk kez anne olanların kaygısındaki azalma ile anlamlı ilişkili olduğu sonucuna varmıştır. Ancak, anne kaygısı açısından tüm sosyal destek türleri eşit derecede önemli görünmemektedir. Arkadaşlardan ve aileden gelen sosyal destek en önemli kaynaklar olarak ortaya çıkmıştır. COVID-19 pandemisi döneminde yapılan bir çalışmanın sonuçları, salgın sırasında sosyal desteğin ebeveynlerin durumluk kaygısını negatif yönde yordadığını göstermiştir (Ren ve ark., 2020). Annenin algıladığı sosyal desteğin artması, dayanıklılık düzeyinin artması ve sürekli kaygı düzeyinin azalması ile ilişkilidir (Yaşar ve ark., 2020). Arnold ve Kalibatseva (2021) sosyal desteğin depresif belirtilere ve kaygıya karşı önemli bir koruyucu faktör olduğunu belirtmektedir. Tüm algılanan sosyal destek alt ölçekleri kaygı belirtileriyle anlamlı düzeyde iliş-

kilidir ve arkadaş desteği en büyük etki büyüklüğüne sahiptir. Yüksek düzeyde sosyal destek, mükemmeliyetçilik ile anksiyete belirtileri arasındaki ilişki üzerinde düzenleyici bir rol oynamaktadır. Sosyal destek, olumsuz koşullar altında yaşamdaki stres faktörlerinin etkilerini azaltabilecek ve olumlu ruh sağlığı durumunu artıracak koruyucu bir faktör olabilir (Mollard ve ark., 2021). Bu nedenle, ebeveynlerin ruh sağlığını korumak ve iyileştirmek amacıyla ailelere yönelik sosyal destek kaynaklarını belirlemek ve sağlamak için çalışmalar yapılmalıdır.

Çalışmada annelerin sosyal destek algısı ile çocuklarda “Duygu Düzenleme”, mizacın “Sebatkârlık” alt boyutları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler ve “Değişkenlik-Olumsuzluk” alt boyutu arasında negatif ilişki olduğu görülmektedir. Annelerin sürekli kaygı puanına bakıldığında ise sosyal destek algısının tersine çocukların “Duygu Düzenleme”, mizacın “Sıcakkanlılık”, “Sebatkârlık” alt boyutları arasında anlamlı negatif ilişkiler ve “Değişkenlik-Olumsuzluk” ve “Tepkisellik” alt boyutları ile anlamlı pozitif ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Bu durum annenin sosyal destek algısı ve kaygı düzeyi ile çocukların mizaç ve duygu düzenleme becerilerinin ilişkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Karas ve Altun (2022) çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri, sıcakkanlılık mizaç özellikleri ile ebeveynlerinin duygusal zekâsı ve psikolojik iyi oluşları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu belirtmektedir. Behrendt ve ark. (2020) tipik gelişim gösteren 0-3 yaş çocuklardan oluşan bir örnekleme, çok gruplu boylamsal yol analizini kullanarak anne kaygısını, çocukların mizaç boyutlarını ve davranış özelliklerini inceledikleri çalışmada, mizaç boyutlarında ve anne kaygısında bebeklikten üç yaşa kadar istikrarlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Özellikle çocukların iki yaştaki “çaba gerektiren kontrol” mizaç boyutunun üç yaştaki annenin kaygısının güçlü bir aracısı olduğu belirtilmektedir. Anneler ve çocukların duygu ve davranışları, karşılıklı belirleyicilik ilkesi (Bandura, 2012) doğrultusunda birbirlerini etkilemektedirler. Özellikle annenin kaygısı ve çocuğun mizacının boyutları birbirlerini etkileyebilecek önemli özellikler arasında yer almaktadır.

Çalışmada çocuklarda “Duygu Düzenleme” alt boyutu ile mizacın “Sıcakkanlılık”, “Sebatkârlık” alt boyutu arasında pozitif ve “Tepkisellik” alt boyutu arasında anlamlı negatif ilişki olduğu; “Değişkenlik-Olumsuzluk” alt boyutu ile mizacın “Sebatkârlık” alt boyutu arasında negatif ilişkilerin ve “Tepkisellik” alt boyutu arasında pozitif ilişkinin anlamlı olduğu görülmek-

tedir. Bulgular çocukların olumlu mizaç özellikleri ile duygu düzenleme becerileri arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu ve zor mizaç özelliklerinin ise değişkenlik olumsuzluk gibi duygu düzenlemede zorlanmayı gösteren alt boyut ile ilişkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Benzer bir şekilde Karaş ve Altun (2022) araştırmasında çocukların tepkisellik mizaç özelliklerinin duygu düzenleme becerileri üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu ve tepkisellik mizaç özellikleri ve duygu düzenleme problemlerinin pozitif yönde ilişkili olduğu belirtilmektedir. Gözün Kahraman ve Gökşen (2021) de duygu düzenlemenin “değişkenlik/olumsuzluk” alt boyutu ile mizacın “tepkisellik” alt boyutu arasında pozitif, “sebatkârlık” alt boyutu ile negatif yönlü ilişki olduğunu görmüştür. Bu sonuçlar çocukların duygu düzenleme becerilerinin çocuğun mizacı ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Çalışmada anne kaygısının yordayıcılarına bakıldığında, çocukların duygu düzenleme ve mizaç özelliklerinin, annenin sürekli kaygı toplam varyansının yaklaşık %29’unu açıklamaktadır. Bu bulgu, annenin kaygı düzeyinin açıklanmasında çocukların duygu düzenleme ve mizaç özelliklerinin önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise sadece tepkisellik değişkenlik-olumsuzluk ve duygu düzenleme değişkenlerinin annenin sürekli kaygısı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Özellikle çocuğun duygu düzenleme becerisi, anne kaygısının güçlü bir yordayıcısı olarak dikkat çekmektedir. Annenin kaygılı olması çocuğun duygu düzenleme becerilerini etkilerken, çocuğun duygularını düzenlemede zorlanmasının da annenin kaygı düzeyini etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Lefkovic ve ark. (2018) de annede depresif ve anksiyete belirtilerinin, anneler tarafından algılanan olumlu duyguların daha az olması ve çocuğun baskın tutumu ile olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ebeveyn kaygısı, ebeveynlik davranışlarıyla ilişkilidir (McCurdy ve ark., 2022) ve anne babaların duygularını deneyimleme şekli ve bu duygularla başa çıkma yolları, çocuklarına verdikleri tepkileri etkilemektedir (Eisenberg ve ark., 1998). Çocuklar da anne babalarının duygularını ifade yollarını taklit ederek duygularını düzenlemede yetkinlik kazanmaktadırlar (Gottman ve ark., 1996). Özellikle duygularını düzenlemeyi anne babalarını gözlemleyerek öğrendikleri için okul öncesi yaşlardaki çocukların ebeveynleri destekleyici olmayan duygu sosyalleştirmesi kullandığında bu çocuklar duygularını düzenlemede zorlanmaktadırlar. Buna paralel olarak yüksek kaygı düzeyine sahip annelerin bu kaygı düzeyi çocukların duygu düzenleme becerilerini olumsuz yönde etki-

leyebilmektedir. Crugnola ve ark. (2016) bebeklerle yaptıkları bir çalışmada annenin kaygısının depresyona göre anne-bebek duygu düzenlemesinin daha büyük bir yordayıcısı olduğunu göstermişlerdir. Bireyci (Avustralya) ve kolektivist (Endonezya) kültürlerden ebeveynlerin katıldığı bir çalışmada otoriter ebeveynlik, çocuklarda daha düşük duygu düzenleme ve daha yüksek düzeyde davranış sorunlarıyla ilişkilendirilmiştir (Haslam ve ark., 2020). COVID-19 pandemisi döneminde İtalyan ailelerle yapılan bir çalışmada evdeki kaos düzeyinin yüksek olması ebeveynlik stresini yordamaktadır ve bu da ebeveyn katılımının aracılık rolü yoluyla çocuklarda daha düşük duygu düzenlemeyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Daha stresli ebeveynler çocuklarının faaliyetlerine daha az katılmaktadır ve bu da çocukların duygu düzenleme becerilerini azaltmaktadır (Spinelli ve ark., 2021).

Özetle, bu araştırmada annelerin kaygı düzeyleri, sosyal destek algıları ve çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, annelerin kaygı düzeylerinin sosyal destek algısı ve çocukların mizaç özellikleri ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, çocukların duygu düzenleme becerilerinin de annelerin kaygı düzeyi ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, anne kaygısı ile sosyal desteğin çocukların duygusal gelişiminde önemli değişkenler olduğunu düşündürmektedir. Özellikle sosyal desteğin annelerin daha düşük kaygı düzeyleriyle ilişkili olabileceği, yüksek anne kaygısının ise çocukların duygu düzenleme becerilerindeki güçlüklerle ilişkili olabileceği söylenebilir. Bu bağlamda, sosyal destek kaynaklarının güçlendirilmesi çocukların sağlıklı duygusal gelişimlerinin desteklenmesi açısından önem taşımaktadır.

Sonuç

Araştırmanın sonuçlarına göre çalışmayan anneler daha yüksek sürekli kaygı düzeyine sahiptir, ancak annelerin algılanan sosyal destek puanları, çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. İlköğretim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeyleri daha yüksek olduğu ve kendileri ve eşleri lisans ve lisansüstü mezunu olan annelerin daha yüksek sosyal destek algısına sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca annelerin algılanan sosyal destek puanları ile sürekli kaygı puanları arasında anlamlı negatif ilişki olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın bulgularında annelerin sosyal destek algısı ve kaygı düzeyi ile çocukların mizaç ve duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı ilişkiler yer almaktadır. Çalışmada ele alınan değişkenler birlikte, annenin sürekli kaygı varyansının yaklaşık %29'unu açıklamaktadır. Bu bulgular,

annenin kaygı düzeyiyle ilişkili faktörlerin belirlenmesine katkı sağlamaktadır.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle araştırma yalnızca Ankara ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların anneleri ile yürütülmüştür. Farklı kültürel ve toplumsal özellikler, annelerin kaygı düzeylerini, algıladıkları sosyal desteği ve çocukların duygusal gelişim süreçlerini farklı biçimlerde etkileyebilir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı kültürel yapıların da incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca, araştırma ilişkisel tarama modeline dayandığından, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkileri açık biçimde ortaya konulamamıştır. Kaygı düzeyi, sosyal destek ve çocukların duygusal gelişimi gibi değişkenlerin zaman içinde nasıl değiştiği ve birbirlerini nasıl etkilediği daha ayrıntılı biçimde incelenebilir. Bir diğer sınırlılık ise çocukların mizaç özelliklerinin yalnızca belirli boyutlar üzerinden değerlendirilmiş olmasıdır. Diğer mizaç özelliklerinin çocukların duygusal gelişimi üzerindeki etkileri bu araştırma kapsamında ele alınmamıştır.

Araştırma sonuçları doğrultusunda, ebeveynlerin kaygı ile başa çıkma becerilerini desteklemeye yönelik psikososyal programların geliştirilmesi önerilmektedir. Benzer biçimde, düşük öğrenim düzeyine sahip annelerin ihtiyaçları da dikkate alınarak ebeveynlere yönelik eğitim ve psikolojik destek hizmetleri sunulabilir. Sosyal destek ağlarını güçlendirmek amacıyla annelere yönelik çevrim içi ve yüz yüze destek grupları ile sosyal etkileşimi artırmaya dönük etkinlikler düzenlenebilir. Ayrıca, aile içi iletişimi güçlendirmeye yönelik eğitim ve seminerler aracılığıyla eşler arasındaki sağlıklı iletişim ve karşılıklı destek güçlendirilebilir. Eğitimciler ve araştırmacılar tarafından, çocukların duygu düzenleme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen programların hazırlanması, erken müdahale yoluyla çocukların duygusal gelişimlerinin desteklenmesine katkı sağlayabilir. Son olarak, ebeveynlerin ve çocukların duygu düzenleme becerilerinin önemine ilişkin toplumsal farkındalığın artırılması ve bu doğrultuda destek kaynaklarının güçlendirilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Aktan, N. M. (2012). Social support and anxiety in pregnant and postpartum women: a secondary analysis. *Clinical Nursing Research*, 21(2), 183-194. <https://doi.org/10.1177/1054773811426350>
- Alexander, C. P., Zhu, J., Paul, I. M. ve Kjerulff, K. H. (2017). Fathers make a difference: positive relationships with mother and baby in relation to infant colic. *Child: Care, Health and Development*, 43(5), 687-696.

- <https://doi.org/10.1111/cch.12445>
- Antshel, K. M. ve Joseph, G. R. (2006). Maternal stress in nonverbal learning disorder: A comparison with reading disorder. *Journal of Learning Disabilities*, 39(3), 194-205. <https://doi.org/10.1177/00222194060390030101>
- Arnold, M. ve Kalibatseva, Z. (2021). Are “Superwomen” without social support at risk for postpartum depression and anxiety? *Women & Health*, 61(2), 148-159. <https://doi.org/10.1080/03630242.2020.1844360>
- Arslandaş, H., Ergin, F. ve Balkaya, N. A. (2009). Aydın il merkezinde doğum sonrası depresyon sıklığı ve ilişkili risk etmenleri. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 10(3), 13-22. <https://dergipark.org.tr/en/pub/meandrosmdj/issue/44139/544400>
- Asselmann, E., Kunas, S. L., Wittchen, H. U. ve Martini, J. (2020). Maternal personality, social support, and changes in depressive, anxiety, and stress symptoms during pregnancy and after delivery: A prospective-longitudinal study. *Plos One*, 15(8), e0237609. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0237609>
- Ataş, B. (2016). *Çalışan kadınlar ve çalışmayan kadınlarda anksiyete düzeyinin, stresle başa çıkma yöntemlerinin belirlenmesi, karşılaştırılması ve sosyodemografik etkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Beykent Üniversitesi
- Balkaya, N. A. (2002). Postpartum dönemde annelerin bakım gereksinimleri ve ebe-hemşiresinin rolü. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6(2), 42-49.
- Bandura A. (2012). Social cognitive theory. P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski ve E. T. Higgins (Eds.), *Handbook of theories of social psychology* içinde (s. 349-375). Sage Publications.
- Batum, P., ve Yağmurlu, B. (2007). What counts in externalizing behaviors? The contributions of emotions and behavior regulation. *Current Psychology*, 25, 272-294.
- Bayındır, D., Güven, G., Sezer, T., Akşin-Yavuz, E. ve Yılmaz, E. (2017). The relationship between maternal acceptance-rejection levels and preschoolers' social competence and emotion regulation skills. *Journal of Education and Learning*, 6(2), 305-316. <https://doi.org/10.5539/jel.v6n2p305>
- Behrendt, H. F., Wade, M., Bayet, L., Nelson, C. A. ve Bosquet-Enlow, M. (2020). Pathways to social-emotional functioning in the preschool period: The role of child temperament and maternal anxiety in boys and girls. *Development and Psychopathology*, 32(3), 961-974. <https://doi.org/10.1017/S0954579419000853>
- Bilgin, Ş. (2012). *Ağır ve orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların anne-babalarının algıladıkları sosyal destek kaygı ve depresyon düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Boyden, J. Y., Hill, D. L., Carroll, K. W., Morrison, W. E., Miller, V. A. ve Feudtner, C. (2020). The association of perceived social support with anxiety over time in parents of children with serious illnesses. *Journal of Palliative Medicine*, 23(4), 527-534. <https://doi.org/10.1089/jpm.2019.0387>
- Brownell, C. A. ve Kopp, C. B. (2007). Transitions in toddler socioemotional development: Behavior, understanding and relationship. C. A. Brownell ve C. B. Kopp, (Ed.), *Socioemotional development in the toddler years: Transitions*

- and transformations* içinde (s. 1-39). Guilford Press.
- Bureau, J. F., Easterbrooks, M. A. ve Lyons-Ruth, K. (2009). Maternal depressive symptoms in infancy: Unique contribution to children's depressive symptoms in childhood and adolescence? *Development and Psychopathology*, 21(2), 519-537. <https://doi.org/10.1017/S0954579409000285>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2025). *Eğitimde Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Calkins, S. D. ve Dedmon, S. E. (2000). Physiological and behavioral regulation in two-year-old children with aggressive/destructive behavior problems. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28(2), 103-118. <https://doi.org/10.1023/a:1005112912906>
- Calkins, S. D. ve Hill, A. (2007). Caregiver influences on emerging emotion regulation. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* içinde (s. 229-248). Guilford Press.
- Carson, D. K. ve Bittner, M. T. (1994). Temperament and school-aged children's coping abilities and responses to stress. *The Journal of Genetic Psychology*, 155(3), 289-302. <https://doi.org/10.1080/00221325.1994.9914779>
- Chang, J. P. C., Lai, M. C., Chou, M. C., Shang, C. Y., Chiu, Y. N., Tsai, W. C., Wu, Y. ve Gau, S. S. F. (2019). Maternal and family processes in different subgroups of youth with autism spectrum disorder. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 47(1), 177-194. <https://doi.org/10.1007/s10802-018-0404-z>
- Chavis, L. (2016). Mothering and anxiety: Social support and competence as mitigating factors for first-time mothers. *Social Work in Health Care*, 55(6), 461-480. <https://doi.org/10.1080/00981389.2016.1170749>
- Chen, X. ve Schmidt, L. A. (2015). Temperament and personality. M. E. Lamb (Ed.), *Handbook of child psychology and developmental science: Vol. 3. Socioemotional processes* içinde (s. 152-200). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118963418.childpsy305>
- Cloninger, C. R., Svrakic, D. M. ve Przybeck, T. R. (1993). A psychobiological model of temperament and character. *Archives of General Psychiatry*, 50(12), 975-990. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1993.01820240059008>
- Cole, P. M., Michel, M. K. ve Teti, L. O. D. (1994). The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 73-102. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5834.1994.tb01278.x>
- Compas, B. E., Jaser, S. S., Bettis, A. H., Watson, K. H., Gruhn, M. A., Dunbar, J. P., Williams, E. ve Thigpen, J. C. (2017). Coping, emotion regulation, and psychopathology in childhood and adolescence: A meta-analysis and narrative review. *Psychological Bulletin*, 143(9), 939-991. <https://doi.org/10.1037/bul0000110>
- Contreras, J. M., Kerns, K. A., Weimer, B. L., Gentzler, A. L. ve Tomich, P. L. (2000). Emotion regulation as a mediator of associations between mother-child attachment and peer relationships in middle childhood. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 111-124. <https://doi.org/10.1037//0893-3200.14.1.111>
- Coplan, R. J., Bowker, A. ve Cooper, S. M. (2003). Parenting daily hassles, child temperament, and social adjustment in preschool. *Early Childhood Research*

- Quarterly*, 18(3), 376-395. [https://doi.org/10.1016/S0885-2006\(03\)00045-0](https://doi.org/10.1016/S0885-2006(03)00045-0)
- Coşkun, Y. ve Akkaş, G. (2009). Engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 213-227. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59520/855982>
- Crugnola, C. R., Ierardi, E., Ferro, V., Gallucci, M., Parodi, C. ve Astengo, M. (2016). Mother-infant emotion regulation at three months: The role of maternal anxiety, depression and parenting stress. *Psychopathology*, 49(4), 285-294. <https://doi.org/10.1159/000446811>
- Çıkrıkçı, A. (2020). *Okul öncesi eğitime yeni başlayan çocukların ayrılma kaygıları ile annelerinin kaygıları arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Demirci, E. (2018). *5-6 Yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Investigation of the relationship between the trait anxiety levels of mothers of 5-6-year-old children and children's self-perceptions] [Unpublished master's thesis]. Maltepe University.
- Deveci, M. ve Ahmetoğlu, E. (2018). Zihin engelli çocuğu olan ailelerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin incelenmesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 123-131. https://www.ibaness.org/bnejss/2018_04_02/13_Deveci_and_Ahmetoglu.pdf
- Eisenberg, N. ve Spinrad, T. L. (2004). Emotion-related regulation: Sharpening the definition. *Child Development*, 75(2), 334-339. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00674.x>
- Eisenberg, N., Cumberland, A. ve Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, 9(4), 241-273. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0904_1
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Murphy, B. C., Guthrie, I. K., Jones, S., Friedman, J. Poulin, R. ve Maszk, P. (1997). Contemporaneous and longitudinal prediction of children's social functioning from regulation and emotionality. *Child Development*, 68(4), 642-664. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1997.tb04227.x>
- Eisenberg, N., Guthrie, I. K., Fabes, R. A., Shephard, S. A., Losoya, S., Murphy, B. C., Jones, S, Poulin, R. ve Reiser, M. (2000). Prediction of elementary school children's externalizing problem behaviors from attentional and behavioral regulation and negative emotionality. *Child Development*, 71(5), 1367-1382. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00233>
- Eisenberg, N., Shepard, S. A., Fabes, R. A., Murphy, B. C. ve Guthrie, I. K. (1998). Shyness and children's emotionality, regulation, and coping: Contemporaneous, longitudinal, and across-context relations. *Child Development*, 69(3), 767-790. <https://www.jstor.org/stable/1132203>
- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Essex, M. J., Klein, M. H., Miech, R. ve Smider, N. A. (2001). Timing of initial exposure to maternal major depression and children's mental health symptoms in kindergarten. *British Journal of Psychiatry*, 179(2), 151-156.

<https://doi.org/10.1192/bjp.179.2.151>

- Feldman, R., Greenbaum, C. W., Mayes, L. C. ve Erlich, S. H. (1997). Change in mother-infant interactive behavior: Relations to change in the mother, the infant, and the social context. *Infant Behavior and Development*, 20(2), 151-163. [https://doi.org/10.1016/S0163-6383\(97\)90018-7](https://doi.org/10.1016/S0163-6383(97)90018-7)
- Field, T. (1994). The effects of mother's physical and emotional unavailability on emotion regulation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2), 208-227. <https://doi.org/10.2307/1166147>
- Fox, N. A. ve Calkins, S. D. (2003). The development of self-control of emotion: Intrinsic and extrinsic influences. *Motivation and Emotion*, 27(1), 7-26. <https://doi.org/10.1023/A:1023622324898>
- Fraenkel, J.R., Wallen, N.E. ve Hyun, H.H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). McGraw-Hill Education.
- Gelfand, D. M., Teti, D. M. ve Radin Fox, C. E. (1992). Sources of parenting stress for depressed and nondepressed mothers of infants. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 21(3), 262-272. https://doi.org/10.1207/S15374424JCCP2103_8
- Goldsmith, H. H., Aksan, N., Essex, M., Smider, N. A. ve Vandell, D. L. (2001). Temperament and socioemotional adjustment to kindergarten: A multi-informant perspective. T. D. Wachs ve G. A. Kohstamm (Ed.), *Temperament in context* içinde (s. 103-138). Lawrence Erlbaum.
- Gottman, J. M., Katz, L. F. ve Hooven. C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 243-268. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.3.243>
- Gözün Kahraman, Ö. ve Gökşen, E. (2021). Okul öncesi dönemdeki çocukların duygu düzenleme becerileri ile mizaç özellikleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 13-23. <https://doi.org/10.51503/gpd.850931>
- Greene, R. ve Conrad, A. P. (2002). Basic assumptions and terms. R. Greene (Ed.), *Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research* içinde (s. 1-47). NASW.
- Gross, J. J. ve Thompson, R. A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* içinde (s. 3-24). Guilford Press.
- Gross, J. J., Richards, J. M. ve John, O. P. (2006). Emotion regulation in everyday life. D. K. Snyder, J. Simpson, ve J. N. Hughes (Ed.), *Emotion regulation in couples and families: Pathways to dysfunction and health* içinde (s. 13-35). American Psychological Association.
- Gürsoy, A. (2021). *Otizimli çocuğa sahip annelerin kaygı düzeylerinin yaşam doyumu evlilik doyumu ve algılanan sosyal destek açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Gyurak, A., Gross, J. J. ve Etkin, A. (2011). Explicit and implicit emotion regulation: a dual-process framework. *Cognition and Emotion*, 25(3), 400-412. <https://doi.org/10.1080/02699931.2010.544160>
- Haber, M. G., Cohen, J. L., Lucas, T. ve Baltes, B. B. (2007). The relationship between self-reported received and perceived social support: A meta-analytic

- review. *American Journal of Community Psychology*, 39(1-2), 133-144. <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9100-9>
- Hambleton R. K., Meranda P. F. ve Spielberger C. D. (2017). *Eğitimde ve psikolojide kullanılan testlerin kültürlerarası değerlendirme amacı ile uyarlanması*. (N. Koç ve A. Yıldırım, Çev.). Pegem Akademi (Orijinal çalışma basım tarihi 2005).
- Haskett, M. E., Nears, K., Ward, C. S. ve McPherson, A. V. (2006). Diversity in adjustment of maltreated children: Factors associated with resilient functioning. *Clinical Psychology Review*, 26(6), 796-812. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2006.03.005>.
- Haslam, D., Poniman, C., Filus, A., Sumargi, A. ve Boediman, L. (2020). Parenting style, child emotion regulation and behavioral problems: The moderating role of cultural values in Australia and Indonesia. *Marriage & Family Review*, 56(4), 320-342. <https://doi.org/10.1080/01494929.2020.1712573>
- Hoffman, S. D. ve Maynard, R. A. (2008). *Kids Having kids: Economic costs & social consequences of teen pregnancy*. The Urban Institute.
- Hung, C. H. ve Chung, H. H. (2001). The effects of postpartum stress and social support on postpartum women's health status. *Journal of Advanced Nursing*, 36(5), 676-684. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2001.02032.x>
- Kaner, S. (2010). Yenilenmiş ana-baba sosyal destek ölçeğinin psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim*, 35(157), 15-29. <https://doi.org/10.15390/ES.2010.873>
- Kanığ, M. ve Eroğlu, K. (2019). Gebelerde algılanan sosyal destek düzeyi ve etkileyen faktörler. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 16(2), 125-133.
- Karaş, Z. ve Altun, F. (2022). Okul öncesi çocuklarının duygu düzenleme becerileri: Çocuğun mizacı ile ebeveyninin duygusal zekâsı ve psikolojik iyi oluşunun rolü nedir? *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(2), 1268-1283. <https://doi.org/10.30783/newsosbilen.987751>
- Kırbaş, Z. Ö. ve Özkan, H. (2013). Down sendromlu çocukların annelerinin aile işlevlerini algılama ve sosyal destek düzeylerinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 3(3), 171-180. <https://doi.org/10.5222/buchd.2013.171>
- Kiel, E. J. ve Kalomiris, A. E. (2015). Current themes in understanding children's emotion regulation as developing from within the parent-child relationship. *Current Opinion in Psychology*, 3, 11-16. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.01.006>
- Kiff, C. J., Lengua, L. J. ve Zalewski, M. (2011). Nature and nurturing: Parenting in the context of child temperament. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 14(3), 251-301. <https://doi.org/10.1007/s10567-011-0093-4>
- Kurtbeyoğlu, Z. ve Yıldız Demirtaş, V. (2020). Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (50), 228-242. <https://dergipark.org.tr/en/pub/deubefd/issue/58469/806193>
- Lee, M-S., Lee, J. J., Park, S., Kim, S. ve Lee, H. (2023). Is social support associated with postpartum depression, anxiety and perceived stress among Korean women within the first year postpartum? *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology*, 44(1), 1-8. <https://doi.org/10.1080/0167482X.2023.2231629>

- Lefkovic, E., Rigó, J. Jr., Kovács, I., Talabér, J., Szita, B., Kecskeméti, A., Szabó, L., Somogyvári, Z. ve Baji, I. (2018). Effect of maternal depression and anxiety on mother's perception of child and the protective role of social support. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 36(4), 434-448. <https://doi.org/10.1080/02646838.2018.1475726>
- Lyons-Ruth, K., Easterbrooks, M. ve Cibelli, C. D. (1997). Infant attachment strategies, infant mental lag, and maternal depressive symptoms: predictors of internalizing and externalizing problems at age 7. *Developmental Psychology*, 33(4), 681-692. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.33.4.681>
- Mathis, E. T. ve Bierman, K. L. (2015). Dimensions of parenting associated with child prekindergarten emotion regulation and attention control in low-income families. *Social Development*, 24(3), 601-620. <https://doi.org/10.1111/sode.12112>
- McCrae, R. R., Costa Jr, P. T., Ostendorf, F., Angleitner, A., Hřebíčková, M., Avia, M. D., Sanz, J., Sánchez-Bernardos, M. L., Kusdil, M. E., Woodfield, R., Saunders, P. R. ve Smith, P. B. (2000). Nature over nurture: temperament, personality, and life span development. *Journal of personality and social psychology*, 78(1), 173-186. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.1.173>
- McCurdy, B. H., Scott, B. G. ve Weems, C. F. (2022). The associations among parent anxiety, emotion regulation, and parenting behaviors. *Journal of Child and Family Studies*, 31(9), 2618-2630. <https://doi.org/10.1007/s10826-022-02389-9>
- Molfese, V. J., Rudasill, K. M., Beswick, J. L., Jacobi-Vessels, J. L., Ferguson, M. C. ve White, J. M. (2010). Infant temperament, maternal personality, and Parenting stress As contributors to infant developmental outcomes. *Merrill-Palmer Quarterly*, 56(1), 49-79. <https://muse.jhu.edu/pub/27/article/373224/summary>
- Mollard, E., Kupzyk, K. ve Moore, T. (2021). Postpartum stress and protective factors in women who gave birth in the United States during the COVID-19 pandemic. *Womens Health*, 17, 1-10. <https://doi.org/10.1177/17455065211042190>
- Moos, R. H. ve Holahan, C. J. (2003). Dispositional and contextual perspectives on coping: Toward an integrative framework. *Journal of Clinical Psychology*, 59(12), 1387-1403. <https://doi.org/10.1002/jclp.10229>
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>
- Munson, J. A., McMahan, R. J. ve Spieker, S. J. (2001). Structure and variability in the developmental trajectory of children's externalizing problems: Impact of infant attachment, maternal depressive symptomatology, and child sex. *Development and Psychopathology*, 13(2), 277-296. <https://doi.org/10.1017/s095457940100205x>
- Nazlıoğlu, A. G. (2019). *Çocuğun ayrılık kaygısı ile annelerinin kaygı düzeyleri ve ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki* [The relationship between child separation anxiety and the anxiety levels and parenting attitudes of their mothers] [Unpublished master's thesis]. Hacettepe University.
- Nelson, B., Martin, R. P., Hodge, S., Havill, V. ve Kamphaus, R. (1999). Modeling

- the prediction of elementary school adjustment from preschool temperament. *Personality and Individual Differences*, 26(4), 687-700. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00174-3](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00174-3)
- Okanlı, A., Tortumluoğlu, G. ve Kırpınar, I. (2003). The relationship between pregnant women perceived social support from family and problem solving skill. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 4, 98-105. <https://www.impress.com/journal/ap/4/2/pii/132436>
- Omak, D. (2017). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelerin kaygı düzeyleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Avrasya Üniversitesi.
- Ostberg, M. ve Hagekull, B. (2000). A structural modeling approach to the understanding of parenting stress. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(4), 615-625. https://doi.org/10.1207/S15374424JCCP2904_13
- Öner, N. ve Le Compte, A. (1983). *Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri el kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özdemir, S., Marakoğlu, K. ve Çivi, S. (2008). Konya il merkezinde doğum sonrası depresyon riski ve etkileyen faktörler. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(5), 391-398. <https://hdl.handle.net/20.500.12395/22070>
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu SPSS ile adım adım veri analizi*. (S. Balcı ve B. Ahi, Çev.). Anı Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2015).
- Prior, M., Sanson, A., & Oberklaid, F. (1989). The Australian temperament project. G. A. Kohnstamm, J. E. Bates, & M. K. Rothbart (Eds.), *Temperament in childhood* (pp. 537-556). Wiley.
- Réale, D., Reader, S. M., Sol, D., McDougall, P. T. ve Dingemanse, N. J. (2007). Integrating animal temperament within ecology and evolution. *Biological Reviews*, 82(2), 291-318. <https://doi.org/10.1111/j.1469-185X.2007.00010.x>
- Ren, J., Li, X., Chen, S., Chen, S. ve Nie, Y. (2020). The influence of factors such as parenting stress and social support on the state anxiety in parents of special needs children during the Covid-19 epidemic. *Frontiers in Psychology*, 11, 565393. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.565393>
- Rothbart, M. K. ve Bates, J. E. (2006). Temperament. W. Damon, R. Lerner ve N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of Child Psychology* içinde (s. 99-166). Wiley.
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., Hershey, K. L. ve Fisher, P. (2001). Investigations of temperament at three to seven years: The Children's Behavior Questionnaire. *Child Development*, 72(5), 1394-1408. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00355>
- Rubin, K. H., Coplan, R. J., Fox, N. A. ve Calkins, S. D. (1995). Emotionality, emotion regulation, and preschoolers' social adaptation. *Development and Psychopathology*, 7(1), 49-62. <https://doi.org/10.1017/S0954579400006337>
- Rudasill, K. M., Niehaus, K., Buhs, E. ve White, J. M. (2013). Temperament in early childhood and peer interactions in third grade: The role of teacher-child relationships in early elementary grades. *Journal of School Psychology*, 51(6), 701-716. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2013.08.002>
- Sanson, A., Hemphill, S. A. ve Smart, D. (2004). Connections between temperament and social development: A review. *Social Development*, 13(1), 142-170. <https://doi.org/10.1046/j.1467-9507.2004.00261.x>
- Shields, A. ve Cicchetti, D. (1997). Emotion regulation among school-age children: the development and validation of a new criterion Q-sort scale. *Developmental*

- Psychology*, 33(6), 906-916. <https://psycnet.apa.org/buy/1997-43226-002>
- Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L. ve Lushene, R. E. (1970). *Manual for state and anxiety inventory*. Consulting Psychologists.
- Spinelli, M., Lionetti, F., Setti, A. ve Fasolo, M. (2021). Parenting stress during the COVID-19 outbreak: Socioeconomic and environmental risk factors and implications for children emotion regulation. *Family Process*, 60(2), 639-653. <https://doi.org/10.1111/famp.12601>
- Şahin Varol, H. ve Altun Yılmaz, E. (2023). Engelli çocuğu olan annelerin depresif semptomlar ve algıladıkları sosyal destek açısından incelenmesi. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 6(2) 97-105. <https://doi.org/10.54189/hbd.1305082>
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 25-52. <https://doi.org/10.2307/1166137>
- Thompson, R. A. ve Meyer, S. (2007). Socialization of emotion regulation in the family. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* içinde (s. 249-268). Guilford Press.
- Türkoğlu, N., Çelik, A. S. ve Pasinlioğlu, T. (2014). Annelerin doğum sonrası sosyal destek ihtiyaçlarının ve alınan desteğin belirlenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(1), 18-24.
- Werner, E. E. ve Smith, R. S. (2001). *Journeys from childhood to midlife: risk, resilience, and recovery*. Cornell University Press.
- Yağmurlu, B. ve Altan, O. (2010). Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in Turkish preschoolers. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 19(3), 275-296. <https://doi.org/10.1002/icd.646>
- Yağmurlu, B. ve Sanson, A. (2009). Parenting and temperament as predictors of prosocial behaviour in Australian and Turkish Australian children. *Australian Journal of Psychology*, 61(2), 77-88. <https://doi.org/10.1080/00049530802001338>
- Yan, P. ve Xu, J. (2023). The effects of perceived social support on postpartum anxiety: A moderated mediation model. *Maternal and Child Health Journal*, 27(8), 1426-1433. <https://doi.org/10.1007/s10995-023-03712-6>
- Yaşar, Ö., Vural-Batık, M. ve Özdemir, Ş. (2020). Investigating resilience, perceived social support and trait anxiety levels of mothers of school-age children who stutter. *CoDAS*, 32(2), e20190093. <https://doi.org/10.1590/2317-1782/20192019093>
- Yükçü, Ş. B. ve Demircioğlu, H. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 216-238. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720171239>
- Zellars, K. L., Perrewe, P. L. ve Hochwarter, W. A. (2000). Burnout in health care: The role of the five factors of personality. *Journal of Applied Social Psychology*, 30(8), 1570-1598. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2000.tb02456.x>
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. ve Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30-41. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2